

Excursie naar Veenhuizen en Westerbork

Annemarie Haak en Jan Stoop

Een dag om stil van te worden.....

“Op een dag werd er een baby’tje te vroeg geboren. De kampleiding liet een couveuse en verdere medische voorzieningen overkomen om het kind in leven te kunnen houden. De moeder werd vrijwel direct na de geboorte van haar kindop transport gezet. Voor het kind werd alle denkbare zorg ingezet. Tot het moment dat het niet meer in levensgevaar verkeerde en er blakend uitzag. Het kind werd gekeurd en “transportfähig” verklaart. Met de volgende trein ging het kind mee!” De gids, die dit verhaal vertelt, buigt het hoofd en kijkt naar de grond. Zijn woorden blijven in de lucht hangen. Vol ongeloof kijken de bezoekers van Kamp Westerbork naar de figuur op de glooiende heuvelrug en verder weg, naar niets. “Men stelde alles in het werk om het verblijf voor de gevangenen zo aangenaam mogelijk te maken. Alles met het doel om de rust in het kamp te bewaren”.

Met een volle bus (62 personen) werd op zaterdag 19 september een bezoek gebracht aan de Drentse plaatsen Westerbork en Veenhuizen. Kamp Westerbork is bekend als het Judendurchgangslager, van waaruit in de Tweede Wereldoorlog duizenden Joden, Sinti en Roma op transport werden gezet. In het hoofdgebouw is een museum ingericht met herinneringen. Het werkelijke kamp ligt een eind verderop. Van de oorspronkelijke barakken is niets meer te zien, maar het indringende verhaal van de gids en de aangegeven locaties roepen beelden op die niets aan de fantasie overlaten. De enorme villa van kampcommandant SS-Obersturmführer Albert Konrad Gemmeke, geheel verpakt in een glazen stolp, staat als een imposant monument bij de ingang van het kamp. “Het leven was niet bepaald aangenaam in het kamp, er was angst, wat staat me te wachten. De kampcommandant zorgde voor privileges, er was een cabaret, er waren muziekconcertjes en programma’s die voor afleiding zorgden, afleiding voor de donkerte.”

Voorafgaand aan Westerbork werd een bezoek gebracht aan Veenhuizen, vooral bekend als gevangenis en dat is het tot 2007 ook geweest. Maar oorspronkelijk was Veenhuizen echter een oord waar daklozen, zwervers, armen en kleine criminelen uit het westen des lands naar toe werden gebracht voor een heropvoeding. Het ging hierbij om mannen, vrouwen en kinderen, die gescheiden van elkaar werden gehuisvest. De Maatschappij van Weldadigheid wilde de armen door middel van arbeid op het land en in de vervening heropvoeden. Aanvankelijk bood men arme gezinnen uit de grote steden de gelegenheid vrijwillig naar Drenthe te komen en zich daar in koloniën te vestigen. Het idee hierachter was dat men zo als boer of tenminste als knecht een nieuw bestaan kon opbouwen. Het leven bestond uit hard werken en weinig privileges. Veenhuizen was hermetisch afgesloten van de buitenwereld en de directeur was oppermachtig. Sinds eind negentiende eeuw wordt Veenhuizen ingericht als gevangenis. Maar liefst vijf gevangenis verrijzen in het Drentse plaatsje. Indruk-

wekkend zijn de leefomstandigheden van de gevangenen, waarvan in het gevangenis museum herinneringen zijn te zien. Ook de strafwerktuigen waarmee bekentenissen werden afgedwongen liegen er niet om.

Een kijkje in het gebouw dat het laatst dienst heeft gedaan als cellenblok maakt duidelijk dat het leven daar in de vorige eeuw geen pretje was. Slechts twee keer een half uur in de buitenlucht per dag en een isoleercel als straf voor opstandig gedrag en uren eenzaam doorbrengen in een kleine ruimte maken het leven van gedetineerden niet eenvoudig. In het museum is te zien hoe het er vandaag de dag aan toe gaat.

Veenhuizen is pas sinds 1981 vrij toegankelijk. Daarvoor mochten -naast de gevangenen- alleen het gevangenis personeel en hun gezin het dorp in. Wie met pensioen ging of een baan buiten Veenhuizen vond, moest verhuizen.

Een indrukwekkende dag om stil van te worden. Luidruchtiger ging het eraan toe tijdens het smakelijke etentje ter afsluiting in restaurant 't Hoogspel in Delden.

*“Op een dag werd er een baby’tje te vroeg geboren”
foto: Martin Thiehatten*

Meer foto's vindt u op facebook